

✓ Belépett valaki. A palota mélyéből, az asszonyház felől közeledett. Gyors, surranó járással jött, a levegő illatosan zizegett körülötte.

Mikor még gyermek volt, a magyar nagyurak udvaraiban török volt az előkelők beszélgetési nyelve. Ő is török nevet kapott. Apja, az öreg Gyula, Saroltnak nevezte, ami magyarul fehér menyétet jelent. Férje, a magyar nagyúr s utána mindenki csak Gyönyörűnek hívta. Ez a név is talált rá, akárcsak a másik.

Fehér villámlás volt a megjelenése. Legtöbben soványnak mondták, pedig csak nagyon magas volt. A karcsú, hosszú lábak, a finom hajlású nyak még fokozták ezt a benyomást. Sima, fiatalos arca valami nemes ragadozót juttatott az ember eszébe, valószínűleg rövid, egyenes orrának ideges remegése s nagy, virító szájának kemény mosolya miatt. Nyílt, domború homloka felett magas hajkoronát viselt, gyöngyso-
rokkal átfűzve. A haj hosszú fonatokban végződött, melyek kétoldalt füleire simulva, gyöngéd mellére feküdtek, mint két pihenő kígyó, szikrázó ékkő szemekkel. Mélyzöld szemek ragyogtak a bágyadt fényű, fűrtök keretében, rejtelmes tavak ezüst levelű nyárfaerdő tisztásában. Hosszú, könnyű köntös suhogott rajta, bíborsávos fehér selyemből. Bizánci munka, még anyjától örökölte. Pici lábain tarka kígyóbőr saruk villogtak, karcsú bokáira tekeredő szíjakkal.

Ilyen volt a nagyszony, amint a sötétedő palota mélyéből elővillant.

Átsuhant előttük, az urára mosolyogva, s könnyedén végigsimítva István meghajló fején.

Közismert szokása volt ez az ide-oda cikázás. Mindenütt ott, s ugyanabban a pillanatban már el is tűnt a fehér menyét, a gyönyörű. Félelmes titkok lengtek körül. Azt tartották róla, hogy sötétben is lát, s mindent tud.

Országszerte az volt a meggyőződés, hogy Esztergámban az asszony uralkodik. Bizonyítani senki se tudta volna, mert kifelé csak a nagyúr hatalmas alakja látszott. De az ő szemén és szaván át az asszony mindent leigázó lénye áradt.

Úgy állott a dolog, hogy Sarolt urának életösztönévé és fantáziájává vált. Engedelmesen belesimult, s ellenállhatatlanul vitte magával. Szolgálat és uralom egyben. Nélküle sohasé valósulhattak volna meg a nagyúr tervei. Mert a fehér menyét minden ellenséges szándékot halálos hűséggel szimatolt ki. Legalább tízszer megmentette az életét a hatalomra törő hadnagyok törvéteiből. De ennél is több volt számára. Mert kitalálta csírázó gondolatait, s szárnyakat adott jövőbe tapogatózó terveinek.

István három leánygyermek után érkezett. Sarolt addig csak gondos, kicsit hűvös és szigorú anya volt. Ez a magatartása végig meg is maradt a leányaival szemben. Mint saját magát, őket is beleszótta férje terveibe, s úgy is adta férjhez, az egyiket Aba úrhoz, a kabarok hadnagyához, a másikat a Lél törzs fejéhez, a harmadikat egy szláv herceghez.

De mikor a fiú megszületett, ő maga is újjá, mássá lett. Az a Sarolt, akiről a legvadabb s legfurcsább hírek keringtek mindenfelé, voltaképpen fiáért remegő, féltő szerelmében mindenre képes anya volt. Ez a lénye nőtt uralkodóvá. Élete egyetlen értelmévé vált örökké égő lámpaként virrasztani István jövője felett.

Az ura iránti szerelme nem változott, csak mélyebb értel-

met nyert az is. Kivirágzott, beteljesedett a fiúban. Sarolt büszke álmokat hozott szívében apja udvarából. Eleinte, hogy lányai születtek, azt hitte, a férje s a maga életében fog-nak azok valóra válni. De most megbizonyosodott, hogy ők csak előkészítőiül rendeltettek a jövődönék, mely a gyer-mekben szendereg. Milyen különös is volt az ő sorsa!... Megborzongott tőle, ha Istvánka bölcsője fölé hajolva elmé-lyedt a kicsi arcocska vonásaiban... Ő, ő volt az akadály a valamikor, hogy apja, a nagy Gyula nem lett minden ma-gyarok urává... De most általa egyesült a-büszke vér az Ár-pádokéval, ebben a fakadó embervirágban... s a nagy álom benne fog testet ölteni!...

...De ezt, éppen ezt, a száz év óta vajúdó s annyiszor vérbe fulladó megoldást, a magyar titok értelmének kiragyo-gását fenyegeti halálos veszedelem mindenfelől... Ha tud-nák, mi világít az ő szívében, minden pillanatban százan is rátaposnának erre a lángra... Nem szabad elérniök, még csak meglátniok sem... És mire ezek a szemecskék értelem-mel kezdenek nézni a világra, el kell zárni előlük is ezt az os-tobán marakodó, késbe futó, átkozott, halálra ítélt magyar életet...

A jóslat parancsolja ezt, melyet Sarolt még leánykorában kapott, otthon, a Gyulafehérvár feletti hegyek között. Aj-tonnyal vadászott akkor, a bátyjával, s eltévedt tőle valahogy a bozontos erdőben... Jobban mondva másvalakit talált a bátyja helyett abban a barlangban, ahol megbeszélés szerint találkozniok kellett volna éjszakai pihenőre. Pedig ahogy háttal állt neki, mikor a barlangba lépett, s a tüzet rakta, Sa-rolt úgy látta, Ajtony az. Hangja is az övé volt, mellyel kö-szöntésére visszamordult. De Sarolt nagyon fáradt volt, s ál-mosan hevért a tűz mellé, nem sokat ügyelte... Csak ké-sőbb fordult feléje a másik, s akkor a tűz lángjain keresztül ismeretlen arc tekintett reá... Ő zsibbadtan bámulta, nem tudott megmozdulni s hangot adni sem... Bronzarcú, sötét

szemű ifjú volt az idegen. Sokkal magasabb, mint Ajtony, most már jól látta. Saroltnak hevesen dobogott a szíve. Nem ismert ilyenforma férfit errefelé. A legfurcsább az volt, hogy úgy érezte, már régóta beszélgetnek. A gyermekről. Az ide-gen úgy beszélt, mint aki csak folytatja, egyetértőleg, termé-szetesen... A gyermeket el kell rejtteni előlük, mondta, mert ezek sohasem ismernének el uruknak valakit, aki kö-zöttük nőtt fel, s mindennap látták. Azt gondolnák, csak-olyan, mint ők, s miért éppen ő?... Idegenül, csodamód kell megjelennie előttük, s hatalommal... Ha előbb sejte-nék, ki lesz belőle, ezerszer is megölnék... Mert másféle úr lesz, mint elődei... Igazi úr, egyetlen, s a szava törvény, századokra...

Sarolt értően bólintott. Így kell lennie, gondolta, termé-szetes. Az idegen azonban tovább beszélt, arról, hogy a gyermeknek se szabad ismernie azokat, akiken uralkodni fog. Minden a szívéből kell jöjjön, mondta. Mindent magá-nak kell kitalálnia. Addig fog gyötrődni, amíg rájön, miért született.

A láng felcsapott hirtelen. Sarolt összerázkódva ült fel fektéből. Ajtony horkolva aludt a kihunyó parázs mellett. Derengett a hajnal, s hűvös szellő lebbent meg a barlang-ban. Künn valahol fájdalmasan s édesen csattogott egy ma-dár...

Másnap megérkezett a vár alá a magyar nagyúr fia, a feje-delmi zászlóval. Ellenségesség feszült a nagyúr s Gyula úr között. Sarolt tudta ezt. Apja bizalmas volt hozzá, nagy ter-veinek tudójává tette. Küszöbön állott a háború. Miért jött az Árpád-fi, nem tudni, de aligha jár jóban. Sarolt féltette az apját, megérezte a veszedelmet. Szemébe akart nézni a hí-vatlan vendégnek. Bele is nézett... Földbe gyökerezett a lá-ba... Alig tudott kiszédelegni... A nagyúr fiában ott állott előtte eleven valóságban az az álmokép, akivel a barlangban beszélgetett. Nem, nem éppen az, de mégis ő. Mintha most

ennek a fiatalembernek szeme mélyen rejtőzve nézne reá. Mint valamennyi ősenek, az egész babonás hírű Árpád-családnak titkos Ize.

Soha, senkinek nem mondta el Sarolt ezt a csodát. Szíve legmélyére temette. Volt idő, mikor el is homályosodott az emlékezetében. De mikor a fia megszületett, egyszerre parancsoló erővel tört fel belőle megint, s attól kezdve didergő engedelmességgel vitt végbe mindent.

Így épült meg az esztergámi vár, s így lett a fiúcskából rejtegetett fogoly. De Sarolt nem az a valaki volt, aki megelégedett volna ennyivel. Eléje ment a veszedelemnek, hogy saját testével fogja fel azt. A nőstény tigris vérszomjas gyanúja fejlődött ki benne. Mindenki gyanús lett előtte, s mindenben fia ellen csúszkáló veszedelmet látott. Álmatlan rettegés lett az élete, maga, mint a nyugtát nem találó kóbor lélek. Félelme lassanként valóságos betegséggé növekedett. Ahogy az évek teltek, mind lobbanékonyabb lett, sokszor igazságtalan, sőt kegyetlen is.

Rémülettel s botránkozva beszéltek róla mindenfelé. A valóságot híresztelések, kitalálások, rágalmak vastagították. Igaz is, hogy efféle nagyasszonya nem volt még a magyariaknak. Gonosz bizánci vér, talán boszorkány is, rebesgették. Úgy lehet. Különben is Erdélyből hozta az ura, a babonás rengetegek közül, ahonnan csak vad mesék jutottak el a Tiszán s a Dunán át, az itteni magyariak szállásaihoz. Mi féle asszony lehet ez, hogy a legvadabb, leggarázdább férfiak között forog, vadúzásban s ivásban túlesz rajtuk, állítólag még verekedett is velük, mikor részegen megkörnyékezték?

Igaz lehetett ez is, az is. De a legigazabb mégiscsak az, hogy mindent kisedett belőlük, azt is, ami talán még csak készülődött, ami alig ébredő vágyként moccanat bozontos koponyájukban.

Nem volt titok, hogy sok férfi dicsekedett szép ígéretekkel. Egyébbel azonban egy se dicsekedhetett. Viszont susto-

rogták, hogy akadt olyan is, akit úgy cipeltek el a találkáról, törszúrással a bordái közt.

Közben pedig állhatatosan, kegyetlen eréllyel épült az álcázott hatalom István számára. Erről azonban maga a fiú keveset tudott. Hiszen mindent magából, magának kell kitalálnia, parancsolta a jóslat. Sohase magyarázták meg neki, miért kell eltűnnie a váratlan vendégek elől. Csak rideg, szigorúan ellenőrzött s megtorolt parañcs volt, hogy soha nem szabad átlépnie a kijelölt játszóhelyet vagy vadászterületet. Soha nem beszélhetett mással, mint akit melléje rendeltek, vagy akihez küldték. S mivel nem volt szabad megismernie azokat, akiken uralkodni fog, idegen pap s idegen lovagok nevelték, fejedelmi utasítás szerint. Hagyták birkózni a saját szívével. Csak Sarolt tudta, mit jelent ez, milyen iszonyú szenvedést az anyaszívnek. Így kellett szeretnie az egyetlen egyet, akiért pokollá tette a saját életét is.

...Most, mióta belenyilallott szívébe ura életerejének hirtelen megrendülése, az egész asszony egyetlen fürkésző, nyugtalan, égő szemmé vált, lesve: észrevették-e mások is a halál árnyékát azon az arcon, s mire készülnek, mit forralnak, hogy elrabolhassák István örökségét?

Ahogy átlebbent előttük, a nagyúr hosszasan nézett utána. Vad fájdalom vonaglott az arcán, szívébe szúrt az elválás szörnyű félelme. Szemében az életért való sóvárgás égett. István megrendülve nézte.

Aztán valami emlék jött, szelíd tündérkézzel elsimította a fájdalmas görcs barázdáit, s megnyihította a szemek kínos nézését. Fény derült a homlokán, s megszólalt:

– Így ment át előttem akkor is... De akkor az apját féltette, tőlem... Engem kémlelt... Mikor az öreg Gyulánál jártam... Igaza volt... Mert le akartam számolni a nagy bölénnyel...

S hogy István izgatott felfigyelését látta, nekieredt:

– Tán jö, hogy megtudd... Most, amikor már tudod, mi vár rád... Hallottál-e erről a nagyapádról?

– Anyámtól – bólintott István. – Valódi nagyúr volt, a Tiszától keletre a székely hegyekig s le a Dunáig parancsolt.

– Bulcsú után csak ő volt félelmes hadnagy – hagyta helyben az apa. – De a fekete magyarokon s székelyeken kívül a kabarok is mind az övé voltak, s a nagy bolgár cárok szövetségben vele... Már készült, s biztosan jött volna, hogy errefelé is egyedüli úr legyen... Magában már végzett a vérszerződéssel, velünk. Ezt megtudtuk. Kicsibe vett, azt tartotta rólunk, elhíványodtunk, nem vágyunk méltók a fejedelemségre. Hát így...

– S miért nem jött?

– Mert én megelőztem. Én mentem el hozzá... Beledugtam a fejem a medve barlangjába... No, csak látogatni mentem, apám nevében. De elszánt legényekkel... Marosvárt kerestük, de a nagyúr éppen felment volt fiával s leányával a folyó mentén a régi bolgár várba, Beligrádba, amit ő Gyulafehérvárnak nevezett el.

– Ismerem – suttogta közbe István. – Anyám elmondta, milyen erős vár volt.

– Úgy... Éppen az országa közepén állott, borzasztó hegyek és rengetegek között, egy mocsaras sík felett. Alatta folyt a Maros, tele tutajjal, sóhajóval. Oda akarta ő gyűjteni a székelyeket meg a bolgárokat, hogy aztán visszajövet magához húzza a magyar törzseket, s ránk jöjjen. Volt is már jókora had a vár körül, gyapjas süvegű, kicsi, fekete székelek, nagy bolond ijakkal, meg bivalybőr páncélos, láncsás bolgárok... Mi vagy ötvenen...

– Bátor dolog volt, nagyuram! – mondta István komoly mosollyal.

– Jórészt magam is csodálom, fiam, hogy mertem odabújni. Hanem annyi mégis volt benne, hogy Marosvárt megtudtam: onnan nem vitt magával sok fekete magyart, nem

többet, mint a velem levő kíséret... Így én azt gondoltam ki, hogy alkalmas módon megölöm a nagyurat... Most furcsán hangzik, hogyne... De ne zörrenj, tudod, hogy nem öltem meg... Akkor azonban reméltem, a székelyeket meg tudom nyerni az Árpád-zászlónak, mert azok az öreg Árpádot ma is úgy tisztelik, akár Attilát, az ősapjukat. Ezért szántam rá magam, hogy utána megyek a nagyúrnak Fehérvárba... Irtóztató út volt... Mindegy. A végén mégis ott álltunk a vár alatt, a fejedelmi zászlóval... Gondoltam, vagy most mindjárt megesz, vagy beenged, s aztán meglásuk...

– Hogy történt? – ugrott fel István, izgalmaiban kipirulva.

– No, nem evett meg, láthatod... Biztos volt a maga fészkében, hát szívesen fogadott, s urasan vendégelt. Kérdezett is mindenfélét, s én feleltem, ahogy illett. De furcsa dolog lett ebből, fiam. Mert én úgy megszerettem, mint az apámat, s ő engem, mint a fiát... Ha kell, azért csak megöltem volna, s ő is meg engem, de már nem szívesen egyik se... Ő is arra gondolt, hogy tán másképp is lehetne segíteni a dolgon, én is törtem a fejem, mit is lehetne csinálni fegyver nélkül az Árpád jussáért... Hát ahogy ott egymást kerülgetjük a szóval, csak átvillan a nagy köpalotán egy gyönyörű leány... Az apját féltette, meg akarta tudni, mi van a vesémben. Rámosolygott az öregre, az meg őrá... Engem meg átszúrt azzal a zöld szemével... S csak megrebbent, mint az őzike, ahogy visszanéztem a szemébe. Megszelídült egészen. Kiszédelgett... Az anyád lett, Bajk... Isten csodájára ő oldotta meg a nagy kérdést az Árpádok s a Gyulák között... 

Sarolt felrettent, s mereven, egyenesen felült az ágyán. A nagyúr hálótermének függőnye előtt szokott lepihenni, egy-egy röpke órai nyugtalan alvásra, ebben az előszobában, mely a palotateremből nyílt.

– A szőnyegen, az ágy lábánál hű kutyaként virrasztott a vénasszony.

– Semmi lelkem, semmi!... Aludj csak, édesem! – motyogta csillapítólag.

Keresztény rabnő volt, réges-rég hozták görög földről a zsákmánnyal hazatérők. Valaha nagyon szép lehetett, hogy a fejedelmi udvarba osztották. Most már fekete aszalt szilva, s csak a nagy, bágyadt tehénszemei élnek.

A nagyasszony, mióta csak itt van az uránál, mindig maga mellett tartotta. Szótalan, örökké virrasztó eb volt ez a vén-ség, Sarolt megszokta, hogy dűnnyögő imái szenderítsék el ismét és ismét, ha éjszakánként tízszer is felriadt.

– Nem hallottál semmit, anyóka? – suttogta tágra nyílt szemmel.

– Horkolt a nagyúr, tán arra ébredtél, lelkem.

Sarolt a függöny mögé hallgatózott. Mély csend...

Mégis felugrott, s átsuhant.

A vénasszony keresztet vetett, s fejét ingatva vékony nyakán, utána pislogott.

– Mindig... mindig! – dörmögte. – Ördög égeti szívét szegénynek! – S imádságba fogott.

A fehér menyét nesztelenül surrant ura ágyához. Künn holdvilág volt, s fénye átszivárgott a kárpitokon. A nagyúr hanyatt feküdt, s olyan mozdulatlan. Saroltnak elállt a lélegzete. Térdre ereszkedve odahajolt az urára.

Ver, hála istennek!... Csak rendetlenül... Egy nagyot... csend... aztán két kicsit... Megint csend... Most gyöngé kalimpálás... Egy nagy koppanás, ismét... Csend, csend...

Hangtalanul sóhajtott. Mint a lehelet, olyan gyöngéden tette tenyerét ura homlokára. Hideg verejtéket érzett. Elsimította lágyan.

Az alvó megmozdult.

– Aludj... aludj... Én vagyok, lelkem uram – duruzsolta fülébe, az arcára hajolva.

A nagyúr félálomban magához ölelte, s ő arcához fektetve arcát, puhán odasimult hozzá egészen.

– Gyönyörű! – lehelte a nagyúr.

Sarolt most a saját gyors, erős, szabályos lüktetésű szíven hallotta a beteg szív forró nekiindulásait s torpanó elmara-dozását. Babusgatva cirógatta ura izzadt haját, s csókolgatta mélyen hunyt szemeit. Szerelmes örömmel érezte, hogy meleg élete mint árad át az ölmos tagokba s a csüggedt szív lassanként új kedvre gyúlva, ütemre ver az övével... s most már csak egyet hall.

István se tudott aludni. A holdas kertben barangolt, s kiült a sziklára, mely meredeken ugrott az ezüst Duna-tükör fölé.

Tele volt a lelke apja szavaival.

A víz zsongása halkán szüremlett füléig az éjszaka csendjében.

– Jön, jön! – mormogta magában. – Nem lehet megállítani...

Ez a Nyugat, a kereszténység?

S itt az én bolond fajtám!... A mellével akarná visszalökni.

Átázdul rajta, s engem hoz hátán az ár!

Összeborzadt. Ma feltárult előtte apja lelke egészen. Amit félig tudott vagy sejtett, most bizonyossággá, egyértelmű képpé állott össze.

Férfiúvá avatta, utódjává.

Örvendeni kéne. Hiszen vége van a sok megválaszolatlan, szívbe fojtott, ki se ejtett kérdésnek. Az értelmetlen, örömtelen, sivár rabságnak. Szabadon, maga uraként folytathatja nemsokára azt, amit apja elkezdett, előkészített.

– Majd... egyetlen akarattal... megfordítod azt a kardot, nyugat felé! – hallja sunnyogó párdurrogását.

Ez volna hát a cél, az ő életének s népe életének célja!... Ezért minden nagyszerű, pogány, kegyetlen számítás, amit apja csinált. Ezért markolta össze a hatalmat, szelíd mozdulatokkal. Ezért lapult meg, mint a tigris, ugrás előtt. Hogy itthon úrrá lehessen, tétlen nézővé nyűgözte a mohón várakozó világot. Sőt segítséget akar tőle mint keresztény, pogányok ellen, saját vérei ellen. S ő, ő az, akinek ezt be kell tölteni, végbe kell vinni!... Érte, az ő uraságáért, hatalmáért történt minden! Hogy aztán forduljon, s neki a torkának, mielőtt még felocsúdhatna csalódásából a rászédett keresztény Nyugat!...

De mit érne ez a játék, még ha sikerülne is?... Az egyesített erő nagyobb lenne bizonyára, mint külön törzsek s hadnagyk rablóvállalkozásaiban volt. S az egyetlen, igazi úr akarata több, mint uraságért tülekedők versengése... De ha ez az akarat önámítás, s amit akar, céltalan, sivár üresség?... Győzelem! Győzelem!... a keleti agy egyetlen gondolata... Ragyogó gyümölcs tündérváros fáján... de belül üres, hazug... Irtózatoss kérdés settenkedik mögötte: miért? miért? miért?... Hány mámoros, öntelt hulláma duzzadt már napkeletnek, eddig is, harcra a győzele-

mért?... Hol vannak?... Minden harcuknak egyetlen győztese a halál!... Ott lebeg szürke árnyéka apja arcán is már... Ezt a halálos hazugságot folytassa ő is?...

De hiszen azoknak, akikkel folytathatná, ő nem is kell. Fülébe vijogta ezt a táltos, kegyetlenül. Véres Bulcsú hívja őket, hűjj!... Rohanásra, rohanásra!... De hova nyargalnak vérködös szemükkel? Tengerbe, halálba. Külön-külön vagy együtt? Óvatos készüléttel, mint apja akarja, vagy most, mindjárt, bolondul? Olyan mindegy!... Mire született egy nép, amelyik mindenképpen csak meghalni akar? Mi értelme van a zivatarnak, amely magát emészti meg pusztító mámorában?... Üresség, céltalan, iszonyatos, értelmetlen üresség!... Szívéből fekete mélység ásít reá, s hull, hull egy oktanul elhajított kő a dermesztő ürben...

Összegörnyedt a kintől. Halántékán mázsás kalapácsok roppantó ütései dübörögtek, s szívét éles csőrű sasok szaggatták...

Ott látta magát a sziklán, lova hátáról meredni a távoli, elérhetetlen síkokra. Hányszor, ó hányszor! Milyen forró epedéssel vágyott közéjük, a szabad magyarok közé! Hogy elképzelte, kiszínezte magának arcukat, lelküket, életüket! Úgy érezte, mind feléje fordulnak a ködökön át, reá várnak, s ő a szívét szerette volna áthajítani nekik a hegyeken, hogy örömet igyanak belőle mind!

De, íme, ők kiütik a kezéből, s rátaposnak.

– Fegyver kell hozzá! – szisszen fülébe apja hangja. – Mi, akik egyedül szeretjük, beverjük a fejét a magyarnak, ha kell!

Igen... Csak parancsolni kell, s az idegen lovagok zsoldosaikkal kitapossák az útját népe szívébe. Majd helyeslőleg bólogat hozzá a német császár, s a kereszténység imádkozik érte, hogy alaposan kiirthassa pogány testvéreit, a bolond magyar fajtát. Föllélegzik s tapsol az egész világ, mikor csontjaikból rakott székébe ül. Nincs többé barbár veszed-

lem, a kegyes István Krisztus nevében maga oltotta ki a tüzet, melyet apái hoztak Ázsiából!

Majd jönek jámbor keresztény népek, s megszállják a kiirtott pogányok földjeit. Reccsen a német ekevas a dögtől kővér magyar televényben, s kifordul alóla a régi pogány úr koponyája. Keresztet vet az istenfélő Hans, s áhítatosan elrúgja magától. . .

Felugrott, s görcsösen ökölbe ránduló kezével fenyegetve suhintott a Duna felé, nyugatra.

– Ti... ti hozzátok nekünk Krisztust? – lihegte reszkető szájjal.

Egyszerre lehanyatlott a karja... Feltűnt előtte a fenséges Megváltó titokzatos, figyelő arca az új templom oltára felett... Most mintha egyenesen csak az ő szívébe nézne, mélyen, kérdezve, várakozva...

– Nem, nem kell ti hozzátok! – suttogta. – Neve, arca itt hánykódik bennem, tépi, örli a szívemet rég! Csak megszólalna már!... Csak felfedné már egyszer a titkot: mint egyesül benne a mindenható Úr s Isten szelíd Báránya... Az igazság pallosa s a szeretet simogató keze?...

A nagyúr jótékony álomba szenderült Sarolt karjaiban. Az asszony óvatos-gyöngéden bontakozott ki öleléséből. Aztán kisurrant a szobából.

Fáradhatatlan lábai az egész házat beszaladták. Majd a konyhákban, vendégszállások körül, a kertben, a védősánccon bukkant fel villanó alakja. Rettenetes volt, kiállhatatlan. Még a fülemilék is elköltöztek a várból, mert a madarak idilljeiben is összeesküvést sejtett, s elzavarta őket... S jaj volt annak az embernek, aki szerelmesével a sötétbe bűjt. Életével játszott az olyan. Kietlen, titoktalan sivataggá tette az életet maga körül.

Az öröket rendben találta. Mozdulatlan-éberén álltak helyükön, egyenesen tartva hosszú dárdáikat. Jól tudták a szokását. Reszkettek zöld szemétől. Suttogták a kony-

hákban, hogy valamikor aludva talált egyet, s megvakította.

Az egyiket most élesen szemügyre vette. Sohase látta ezt a szálfamebert eddig. Az ör kihúzta magát, s tisztelgett.

– Te ki vagy? – vonta össze szemöldökét Sarolt.

– Döli a nevem, nagyasszonyom – jelentette a katona, s állta bátran a kutató tekintetet.

– Mióta vagy itt?... S ki rendelt ide?

– A fiatal nagyúr vett maga mellé nemrég, nagyasszonyom. Vele járok, vagyis a lovát gondozom... S éjjel is örööm, mint a szemem fényét... Várnagy uramtól esdekeltem ki...

Saroltnak tetszett a legény, s a beszéde is.

– Úgy! – bólintott. – Majd megkérdem.

István összerezsent, mikor anyja, mintha a földből nőtt volna ki, egyszerre csak szemben állt vele.

– Van egy Döli nevű legényed? – kérdezte azonnal.

István igenlőleg intett fejével, s az arcán mosoly derült, futó villanással.

– Különös fickó – mondta. – Az egész Bakonyon s a gye-pűn is átszökött, hogy katona lehessen.

– Nem kém ez? – villant Sarolt szeme.

István a fejét rázta:

– Ártatlan, mint a gyermek, s hű, mint az árnyék. Csodamód tanult hozzá a fegyverhez, napok alatt. Rettenetű erő van a testében, és nem ismer félelmet. Ilyet csak a magyar föld terem, anyám. S lásd, milyen becsület van benne: harcban akar megvívni egy tiszttel, a szeretőjéért.

Néhány szóval elmondta Döli történetét.

– Mintha nem is pór volna – mosolyodott el Sarolt.

– De az, s én örülök rajta, anyám... A síkság, a föld, a nép vele izent nekem először. Sohase látott ez engem, s együgyű szíve van, amilyent csak a szabad föld adhat a gyermekének. S ez a szív megsúgta neki, hogy ki vagyok.

– Ezért vetted magadhoz?

– Ezért. Ezer és ezer lelket jelent nekem. Akik rám várnak, s majd felismernek... Talán...

A nagyszőnyeg leült a köré, s maga mellé intette Istvánt. Hallgatott egy darabig. Szívszorító csend lett, mintha minden élet elszállt volna a földről. Bizonyára minden bogár érezte a rettenetes asszony jelenlétét, s egy tücsök se merte összeverni a szárnyait, hogy táncra csábítsa a fűszálak tetején búsan üldögélő tündéreket. A fogyó hold is úgy vitorlázott az égen, mint halott utasok hajója, melyet holt kormányos vezet lakatlan kikötőbe.

– Vártál valakit? – szólalt meg egyszerre a nagyszőnyeg.

– Senkim sincs, anyám!... Egyedül vagyok. A rabszolga egy rabléánnyal elfelejtheti a nap robotját. De én egyedül verekedem, magammal.

Sarolt fia fejére tette kezét. Halkan mondta:

– Így van jól. Te nem vagy rabszolga. – Aztán felemelte a hangját: – Ma mindent megmondott apád. Most már tudod, miért volt minden úgy, ahogy volt, s mi vár rád. Nagyúr leszel, nemsokára... Mi elvégeztük.

– Te is akartad, anyám? – kérdezte István égő szemmel.

– Akartam? – Mintha elfojtott sikoly lett volna ez a hang.

– Igen... Akartam... – hangzott aztán szilárdan. – Mindent. Kellett... Egyedül vagy?... Én téptem ki körülötted minden virágot, hogy le ne hajolhass valamelyikhez... Hogy meg ne érezd az asszony illatát... Én láncoltam meg a szívedet, fiam... Kegyetlen anyád voltam, ugye?

István ráhajolt a kezére:

– Lelkem anyám, ne mondd ezt!

Sarolt vonagló szájjal lehelte:

– Mondd csak: hallottál valamit... mit hallottál rólam, másoktól... olyat?

– Ki merészelt volna? – kapta fel fejét István.

– Nem úgy... Csak úgy... A széllel, ami befúj az ablakon.

– Nem hallgatok a szélre, anyám. Hiszem, tudom: te vagy a legjobb. S apám ma elmondta, hogy lettél az övé.

– Erdélyé voltam, s az övé lettem – bólintott Sarolt megrengve. – Apám Kelet fia volt. Gyűlölte az Árpádokat. Azt akarta, forduljunk vissza, ott van a mi életünk, áttörhetetlen gyeplőnk Nyugat ellen. Az ő birodalmának Erdély lett volna a közepe, bevehetetlen vár, s körülötte a Tiszaig, a Fekete-tengerig a szabad nép nagy kifutója... De ezt az álmot én öltöm meg, én. Idejöttem, apád után.

Elnézett a messzeségbe, túl a dombokon, folyókon, nagy pusztákon, oda, ahol az erdélyi hegyek karmolnak bozontos lábaikkal a Tiszahát homokjába. Ahonnan, az ég peremén, vérszemű csillag hunyorog.

– Így kellett lennie – suttogetta.

István lelke riadt csapkodással igyekezett beszárnyalni anyja gondolatainak távolát.

– Erdély most Ajtony bátyámé – szólalt meg, félértelemmel.

Sarolt összeszorította ajkait. Nem, nem szabad!... Minden a szívéből kell jöjjön. Mindent magának kell kitalálnia. Addig kell gyötrődnie, amíg rájön, miért született. Ez a jóslat, a parancs.

– Ha – mondta töredezően – minden megtörtént... én ott szeretnék pihenni... apám várában... Gyulafehérvárt.

István rezzelve nézett az arcába.

– Ne felejtse el, fiam! – suttogetta Sarolt.

Hirtelen egész más hangon tette hozzá:

– Ajtony bátyádat meghívjuk ide, vadászatra. És másokat is, a hadnagyokat mind. Itt az ideje, hogy lássanak, s megismerd őket... a szolgálókat...

– Anyám! – dadogta István – ők Koppány urat akarják. Az ősi törvény szerint...

Különös valami történt most. Sarolt kacagott. De ez a kacagás összeszorította István szívét. Rettenve nézett anyja ar-

cába. Ilyennek nem látta soha. A szeme villanása szinte gonosz. S a szája kegyetlen kígyó vonaglása. Gyönyörű volt és félelmes. Egy pillanatig.

Mintha láthatatlan kéz törülte volna le hirtelen, Sarolt arca fájdalmasan megnyúlt, s a szavából bánat sötétlett:

– Majd téged fognak akarni – mondta, s felállott. – Űj törvény van, Krisztusé.

– Krisztus törvénye! – kiáltott fel István, megragadva anyja kezét. – Mi az, anyám? Szelíd türelem s szeretet, vagy irgalmatlan pallos? Báránnyér a magyar tigrisbe, hogy jó húzó barom legyen, vagy német bárd ellenszegülő nyakára? Te jó keresztény vagy, anyám! Mondd meg!

– Jó keresztény? – villant Sarolt szeme. – Görög papok kereszteltek meg. Nem fürdenek, s bűdösek. Félték tőlem. Addig bámultam rájuk, amíg vér lett az arcuk, s keresztet hányva futottak meg. . . Itt is, körös-körül, keresztény törnyok. . . Dárdahegyek: aki nekik megy, véres rongyként foszlik le róluk. . . S nincs imádság, ami apádat megtarthatná! . . . Mi nem kellettünk Krisztusnak, csak te. . . S téged neki adtunk. . . Mert Krisztus törvénye nem a legidősebbet, hanem a legalkalmasabbat rendeli! A tisztát. A magával gyötrődőt. Aki szívét át- meg átverve nyújtja neki. Aki azért született, hogy beoltsa a báránnyérét a tigrisbe. Sívárgó lelket a boldog állatba. Ezért adja Krisztus neked a hatalmat néped felett. . .

Másnap megérkezett a várba a két testvér: Hunt és Pázmán urak, a birtokukról. Marcona nagy svábok, veres szakállukban, sörényükben már fakuló szálakkal.

A nagyúr vártá őket fegyveres házában. Ott volt a nagyasszony is. Radla úr írószerszámokkal piszmogott egy asztalnál. Veczelin és Deodátó az ablaknál állottak.

István apja heverőágya mellett.

Lent az udvaron lovas küldöncök vártak a parancsra.

A nagyúr a svábokra pillantott, kérdő szemmel.

Hunt úr jelentett, s Pázmán úr a fejével bólintott hozzá:

– Megjöttek, nagyuram. Tegnap érkeztek a Dunán. Kétszáz láncingesünk van kettőnknek.

A nagyúr lehunyta szemét, tudomásul.

– Veczelin grófé százhusz – mondta Radla úr, egy hártýára pillantva. – Aba úr ötszáz kabar íjászt jelentett, Csanád úr négy rótával jő. Bicske, Kurszán, Baracs, Ákos, Szalók uraké egyenként ötven legény s a vezetékek. Ajtony úrtól még nincs hírünk.

A nagyúr felpillantott. A nagyasszony szemébe. Sarolt csendesen mondta:

– Jöni fog. Székelyeket hoz, meg marosvásári feketéket. Legalább háromszáz lesz biztos.

– Ezerötszáz eddig – mormogta a nagyúr. – S itt?

– Hétszázat számolt ma reggel a várnagy, aki kész – bökte ujját Radla úr a hártýára.

– Elég. Beszélj, gróf!

– Az udvarbíróval kijelöltem a szállásokat – szólt Veczelin. – A mi népünk közé kerülnek, szétosztva. A vendég urakat a gyepűnél várjuk. Túlerőt nem engedünk be. A vadászat törvénye szerint.

Ismét Radla úr következett:

– Örletünk, s a kenyérsütők be vannak rendelve. A szénát holnap kezdik hordani a szálláshelyekre. A bort már kezdték is, a kövezett verembe. Ihászok, kondások parancsot kaptak válogatásra.

A nagyúr ismét felemelte zárt szemhéjait, s most Deodátóra.

– Legjobb a vártól délnyugatnak, uram – hajolt meg az olasz. – A tavalyi irtás szélétől a sziklagerinc hosszában, a forrásig. Háromnapi hajtás. Nagyvadra a bozótos, a barlangok körül.

A nagyúr szemöldökével hagyta helyben.

– Az izenet van hátra – mondta tompán.

Radla úr felvette a hárttyát, s olvasta:

„Mivelhogy a nagy Isten segedelmével betegségünkől felgyógyultunk, s erőnk, egészségünk ismét teljes lett, hívjuk a hadnagy urakat atyafiságos indulattal ez ősziidei első holdtöltére, nagyúri várunkba, Esztergámba. Részesüljenek örömünkben, jó vadúzással. Nemkülönben ismerjék meg s fogadják jókedvükbe a mi fiunkat, Bajkot, ki a szent kereszt-ségben Istvánnak neveztetett, s immár férfiúvá nőtt.

Úri vendégeinket s a vadászat törvénye szerinti kíséretüket mind jó szállás s mind emberséges enni-innyavaló készen várja, s az mi atyafi szeretetünk.”

Radla úr felpillantott, s hozzátette:

„Mihály úrnak, a mi szerelmetes öcsénknek, Koppány úrnak, a somogyi tartomány hadnagyának, nekünk kedves atyánkfiának, Bács, Szemere, Barsa, Kaplony uraknak, a Botondiak, Hubák, Ondiak, Kendiek hadnagyainak, Tonuz Aba úrnak, a besenyő had vezérének izenjük.”

Csend szakadt a házra.

A nagyúr arca, mint a szürke-sárga viasz. Ökle görcsbe szorulva az inge alatt. Mintha tiltakozó szívét markolná.

Radla úr a hárttyára mered.

A lovagok a csizmájuk orrát bámulják.

S a lehajtott fejek felett két szempár néz egymásba.

A nagyasszonyé, csillámló könnyeken keresztül, kérlelve s parancsolva. S az Istváné, megadással.

Aztán lecsukódik mind a kettő.

– A nagyúr parancsolt! – hallatszik Sarolt szava.

– Teljesítjük! – mormogják a körülállók.

István külön mondja, utánuk, apja mozdulatlan arcát nézve:

– Teljesítem!...

NEGYEDIK FEJEZET

Nagy messziről a közelédő vadászok zaja szüremlett át a sűrűn. Tisztás közepén szolgák rakták a máglyát, világítani a vacsorához. Mások sátrakat feszítettek a vendég uraknak, éjjeli szállásul, a tölgyek sok százados koronái alatt. Lassan sötétült, s a tűz lángjain reszkető csillagok gyúlása villant át.

Bennebb más tüzek izzása vöröslött a lombozaton keresztül, s az erdők illataiba nyáron forgatott pecsenyék gőzei keverédtek.

A nagy tűzrakás mellett, a kiáradó meleg hullámán túl hosszú, alacsony asztal s bőrökkel takart lócák. Az urak vacsorázóhelye. Felterítve s megrakva ezüsttálpú fatányérokkal, telt borosvedrekkkel, ékes ivókupákkal. Most még senki sem ül az asztalnál, de a kiszolgáló legénye mindeniknek ott áll már a helyénél, hogy majd a kést nyújtsa s a bort töltse neki. Udvarbíró, várnagy izgatottan loholnak ide-oda, parancsokat osztva.

Már zeng az erdő az érkező vadászok kürtjeitől. Szövétnekek lobbannak meg a sötétben. Lódobogás, kurjongatás, kacagás, káromkodás mindenfelől.

Lovas ugrat ki a fák mögül. Karcsú alakja felragyog a tűzvilágban, amint nyergéből hátrafordulva visszakacag valakire. Trillázó, csalogató kacagás, de hátborzongató is, mint a párdutorok forró herrenése. Pillanat múlva a tűz mellett szökken le nyergéből Sarolt, odairamodó szolgának vetve a

kantárszárat. Karjait fellökve nyújtóztatja gyönyörű testét, s a kacagása kéjes sóhajtásba hal. Férfi módra öltözött, tagjaihoz simuló zöld vadászruhába. Lábai a pici piros csizmácskákban, mint egy kisfiúé. Csak boszorkány teheti magát ilyen bűvölő fiatallá.

Az erdő szélén ropogva dőltek szét a tiprott cserjék. Másik lovas jelent meg. Tűzfénytől vakítva rántotta vissza a torpanó mén száját. Széles fekete orcáján bosszús izgalom lángol, szemei fehérjükkal villámlanak. Hatalmas vállai, mint a bölény púpja, duzzadnak előreszegett nyaka fölé. Amint visszahőköl s hátraveti magát a nyeregben, óriás mellkasa félelmesen domborodik elő, s felbődul, mint a csálódott oroszlán, mely elől a zsákmány megugrott. A föld megdöndül, ahogy a lóról lerobban. Koppány úr.

– Itt vagyunk! – villannak Sarolt menyétfogai széthúzott vörös ajkai közül. – Jó rohanás volt, Koppány úr! Köszönöm!...

– Letértél a szarvasfutásról, nagyasszony! – hörken Koppány, még mindig pislogva a fénytől. – Már majdnem beértük!...

– Nem hallottad a kürtöt? – nevet Sarolt. – Vége a vadászatnak. A szarvas már szabadult.

Összehúzott szemhéjai alól nézi Koppány, s láz nyargal végig az erein:

– Gyönyörű szarvastehén volt... Akár a legszebb asszony!...

– Még rátalálhatsz... máskor! – villan Sarolt szeme, s az arca csupa kétértelmű rejtelem.

– Máskor! – mormog Koppány. – Mikor leszek még így, veled, nagyasszony?

– Mellettem lesz a helyed, Koppány úr! – int Sarolt az asztal felé lépve. – Az urak érkeznek. Jöjj!

De előrefutott, a tisztás szélére, ahol egymást bevárva gyülekeztek a nyeregből szálló vadászok. A nagyúr jött, Ist-

vánnal a jobbján, elől. Mögötte az urak, csoportokba szakadozva.

Koppány leszegett fejfel indult Sarolt után. Most nem láthatta az arcát, amint az uráéba emelte, tele remegő aggodalommal.

A nagyúr homlokon csókolta feleségét, s kezük erősen összekulcsolódott.

– Jól, szívem – dünnyögte a fejedelem. – Kibírom. Ne félj!...

Rettenetes játék volt ez a három nap a halállal. Szemközt nézte a nagyúr, s minden erejét megfeszítve parancsolta el magától. A Rém engedett az embert felülmúló akaratnak. Megelégedett azzal, hogy csak olykor markoljon egyet-egyet a szívén, mikor ritka pillanatokra egyedül maradtak Saroltal. Csak hogy el ne felejtse: az övé már.

– Jó, jó! – sziszegte a Nagyúr. – Tudom. De most takarodj innen! Most még én parancsolok, én!

S parancsolt. Az arcának, hogy a kegyetlenül kémlelő szemek előtt ne sápadjon viasszá. Karjának, hogy a körülötte kérkedő izmok között elsőnek s legjobban feszítse az íjat, hajtsa a dárdát. Térdeinek, hogy szorításuk alatt szökkenjen, s legelől röpködjön a mén, elismerve urát. És a szájának, hogy víg s kemény szavakkal hazudja a visszanyert egészséget, megújult életkedvet s töretlen akaratot, minden úr felett úrként parancsolni.

Mégsem bírta volna egyedül. De az asszony hű lelke, tüzes szíve, bűvölő akarata harcolt vele, érette, benne.

Sikerült.

Látta, hiába titkolták, a megzavarodást, a bosszús csalódást, a dühös hunyászkodást azoknak szemében, akik hullára gyűlnek ide, azt hitték.

Jól megfigyelte, hogy mérték s tagolták fel Istvánt is a szemük késével. Megállapította ennek eredményét: nem félnek tőle, azaz nem félnének... de őt, őt rettegve nézi még

valamennyi. Ha ő nem volna, könnyen elbánnának a fiúval, azt hiszik. Koppány legalábbis azt, bizonyára. De nem baj. Végre meglátták, s tudják: ez az! S most már, amíg az ő hatalmas karja áll mögötte, felemelve kemény fenyegetéssel, egy se moccan.

Csak ezt akarta elérni ezzel a vadászattal, éppen csak ezt. Mert még nincs kész minden, s ezeknek azzal kell innen hazakullogni, hogy ő él, áll, s jaj annak, aki ellene rezzen! Nincs véleménykérés, utódjelölés, amire vártak. Éppen ezért csődítette őket ide, hogy tudják meg: nincs!... Vége a régi módnak. Most új törvény szegződött bikafejüknek: a nagyúr bemutatta utódját, s nincs tovább!... Most már csak a kard következik, ha nem tetszik nekik.

De mindez a barátság és vendégeskedés színe alatt történt, ahogy akarta. Tudja ő, hogy a gypűn túl csapatokat hagytak ezek az erdőkben, jeladásra várakozva, s azok is tudják bizonyára, hogy jól fedezve nagyobb erő lapul körülöttük, mint amekkora látszik. De el kellett fogadniuk a meghívást, ha látni akarták, mire számíthatnak. Tanácskozást, gyűlést szerettek volna. Hogyne. Ez adja az alkalmat a szenvedélyek kirobbanására, ürügyet a támadásra, ha könnyűnek látszik a siker. De erre ugyan hiába vártak. Fejedelmi vendéglátó bőség, atyafi nyájasság, nagyszerű vadász zsákmány, örömgyullasztó lakomák s gondtalan tréfaszó az, amit kaptak. Mókás visszaütéseken csorbultak ki a tán élesnek szánt szóvágások. Itt mindenki tudta a dolgát. S ott volt mindenütt a nagyasszony, aki előtt nem is lehetett volna kezdeni. Csupa édes búbáj volt mindenikhez, s ömlő szíveség.

Még csak a búcsúvacsora van hátra, s reggelre oszlik a vendégség. Most mindenki azt lesi, ez az utolsó alkalom kicsattantja-e a három fojtott nap villámain, vagy levezeti őket ártalmatlanul.

A nagyúr az asztal közepéhez készített heverőszéken fog-

lalt helyet, háttal a tűznek. Sarolt rendezte így. Az arca homályban maradt, míg ő jól láthatta a túlfelől, vele szemben ülő Koppány ábrázatának minden rezdülését.

István apja jobbjára került, míg balja felől Mihály úr elhízott, bortól piros képe kereklett.

Sarolt mellett, jobbról ült Koppány. Balján bátyja, Ajtony könyökölt, az erdélyi vajda. Rejtelmes, bálványarcú úr. Senki se láthatja a szemét, szinte csak két ferde, fekete vonal az, ami mögött leselkedik, kiálló sárga pofacsontjainak gödréből. Vékony, lehajló fekete bajuszának szárai, mintha szót, mosolyt tiltanának, úgy örködnek szája körül.

Bajusztalan, széles, sima arcú ember ül Mihály úr mellett. Fénylő sötét koponyáján hátrasimított fekete üstök. Apró, villogó szemei ide-oda cikáznak, furcsa ellentétben mozdulatlan nagy testével. Ez Aba úr, keresztnevén Sámuel, a nagyúr veje. Koppányék csúf szókkal emlegetik, mi füzte a nagyúrhoz a mindig elől harcoló, szilaj kabar törzsek hadnagyát, s mért lett újhítuvé.

Doboka fia Csanádot is ilyenképpen szokták csúfolni maguk között, a házasságára célozva. Ő a nagyúr egy unokahúgát kapta, a Lél törzs hadnagyságával együtt. Fiatal, öklelő természetű bika ez a Csanád, dühös a csúfolkodásért, ami a fülébe jutott. Most is vasvillaszemekkel méregeti Koppányékat, István mellől.

Koppánynak méltóságos, hallgatag, idegen köntösű úr a szomszédja. Vörös selyeming lángol-rajta, melle tele súlyos aranylánccal, ékszerekkel. Hája, szakállá ősz. Tonuz Aba, a besenyő had vezére, aki nemrégén telepedett meg népével a Tizánál, az Árpád s az Ond törzs gypűközén. Koppány hívei, Bács, Kaplony, Barsa, Szemere urak vonták a barátságukba. Ők is most ott ülnek az asztal körül, elvegyítve az Árpád-nembeli Bicske, Szalók, Ákos, Kurszán, Baracs urak közé. A két bütüről Radla úr és Tarkács, a táltos néznek farkasszemet.

Csak az idegen lovagok hiányoznak. Egyrészt, mivel ott kell állaniok rejtett helyeiken, a tisztás körül, az erdőben felállított s készenlétben várakozó csapataiknál, másrészt, mivel a nagyúr azt akarta, hogy jelenlétük ne adjon okot nemkívánatos kirobbanásokra.

– Csak a magunk dolga ez most, magyariaké, hogy egymás szemébe nézzünk! – mondta nekik.

A nagyúr intett. Radla latinul mondta az asztali áldást. Utána keresztet vetett s leült. Sarolt és István is keresztet vetettek. Ajtony, Aba és Csanád urak is. A nagyúr csak a fejét hajtotta meg, s utána mind az árpádi hadnagyok. Mihály úr félénken pislogott Koppányra, s mikor az dacosan felszegte fejét, ügyetlenül utánozta ő is. A pogány urak meredten pillantottak maguk elé.

De nyomban felállott Tarkács. Magasra emelte a serleget. Ősz oroszlánfejét az égre fordítva, éneklő hangon kiáltotta:

– Ég Űra, ki vagy Isten, apáink Istene, tisztesség néked!

A tűzhöz lépett, s tovább énekelt:

– Apáink Izei, tűzhelyünk védői, kik vagytok a lángban, éltetve s melegítve: részetek legyen benne!

Kiloccsantotta a bort a tűzre. Sistergő lángnyelv csapott magasra. A pogány urak mind felemelték kupáikat, s kiáltották: – Hújj!...

Tarkács a helyére zökkent, s kupája nagyot koppant az asztalon a feszült csendben. Egy dermedt pillanatig két elenséges lélek villant egymásba a szemekből. Radla úr tovább hányta a keresztet imádkozva.

A nagyúr azonban, mintha semmi se történt volna, megszólalt:

– Ami a miénk, a tiétek is. Lakozzatok jól, atyámfiak!

A szolgák hordani kezdték a tálakat, s a lakoma megkezdődött.

Eleinte komor csendben folyt. Az urak elmerültek gondolataikba, s a remek ízű pecsenyék élvezetébe. A magyarok

nagy békítője, a gyomor, lassanként oldani kezdte közöttük a feszülő húrokat. Tele szájjal nem lehet haragudni, s a jó bor inkább ölelkezésre késztet, mint öklelésre. Egyelőre legalább.

Döli fiatal ura mögött állott. István alig evett, s a kupához nem nyúlt egyszer sem. Magába nézve ült, mozdulatlan, komoly arccal, s csak néha pillantott át Koppány úrra. Szemében csodálat és töprengő zavar tükröződött. Gyönyörködni kellett ebben a büszke, erőteljes, feszülő nemes vadban. Ebben a magától értetődő s magáért való életerőben. De a lelke mégis zavartan torpant meg: csak ennyi, ilyen könnyű s egyszerű volna az egész? Láta vadat üzve s lakomázva. Dühödt rohanásban s magas mulató kedvben. Itt is, ott is tomboló vihar volt ez az ember. De látta másképpen is. Prédára leső figyelésben, titkon meregetett karmokkal, apjával szemben. Láta a sóvár lángot anyja felé lobogni a szeméből. S érezte öntelt pillantását elsiklani magán. Három nap alatt tisztába jött vele egészen. És éppen ez zavarta meg. Ilyen hát a nagy puszták, koplátlan szelek, verő napfény szabad fia? Hatalmas egészség és semmi sápasztó gondolatlidérc. Ez az élete, ingyen, készen. Csak kinyújtja ragadozókarjait az után, amit megkívánt, s asszony vagy fejedelemség: az övé. Legalábbis úgy hiszi, s nagy bátran ugrik neki. Ha ő megkérdené most Koppányt valami „miért” felől, mekkorát kacagna, s hogy megvetné érette! Neki nincs miért, titok és kétség. Van, él, mint az a hatalmas pogány isten, akiben önmaga mását imádja.

Itt, szemben azzal, a másik nagy földfia: az apja. Neki semmi se kész, mert mindent akar. Messzire néző, számító ész, önfékező készenlét, hideg szenvedély.

S az anyja!... Összeszorult István szíve... Mindig imádta s félt tőle... Nyilván látta most is veszedelmes játékát. Rendületlenül bizonyos volt felőle, hogy nincs hübb a világon, s nincs magát áldozóbb... Mit akar?... Koppány

lángol érte, beleháborodott egészen. S ő gerjeszti ezt a veszett tüzet. Így akarja valami titkolt törbe csalni?...

Hiszen halálos ellenségeskedés ez hármuk között. Mosolygó atyafiság színe alatt, döfésre fent gyilok.

Érezte, tudta, hogy ez a bemutatás kihívás volt, mely Koppányt ugrásra akarja ingerelni ellene. De anyja akar elébe állani, harcolni érette, a maga módján. Most is odahajol hozzá, suttog neki, édes-gonoszul kacag, s Koppány arca piros láng...

Döli szemei eközben lángolva szegződtek valakire, s teste megdermedt a rázúduló indulattól.

A fák alól, a tisztás széléről kíváncsi, hallgatódzó csoportok kezdték nézegetni az urak lakomáját, ahogy azok mindjobban elmerültek étel-ital mámorában.

Szinte lépésenként kerültek közelebb, közelebb, amennyire a rend és illendőség engedte. Koppány úrék kíséretéből való tiszték, főlegények.

De ott, egy ember körül, Döli másokat is vett észre. Várbeli vitézeket, kiknek alakja, arca ismerős volt előtte, hajnali homályból, ahogy a barlangból lopakodtak kifelé, akkor, Tarkács úrtól. Azóta, mert ura megtiltotta, hogy beszéljen, csak némán figyelik őket, s vigyázza, kikkel suttognak, barátkoznak. Véres Bulcsú énekét sokan megtanulták már tőlük, s Döli nemegyszer hallotta foszlányait az éjjeli őrszemek dúdolásában, Esztergám sáncain. Bulcsú izenete titkon gyűjtögetja a nagyúr vitézeinek vérét. Döli ezt maga érzi, látja a legjobban. Mind többen vannak, akik görbe szemmel nézik őt, hirtelen elharapják a szót, ha ő közéjük toppan, s elhúzódnak tőle. Most, a vadászat alatt, bizonyára megtudták már Takács úrtól, hogy az úrfi és ő láttak, hallottak egyet-mást.

Az előbb ösztönösen érezte meg, hogy őt nézik. Ahogy odapillantott, meg is látta egyikük rámutató ujját. Az, akinek mutatták, előblépett a homályból, s Döli szinte eltántorodott a dühtől. Győr volt az.

A nagyurak sorsdöntő lakomájának asztala felett két kicsi ember sorsának villámai csaptak keresztül. Dölit most mellbe vágta valami, amire eddig soha nem gondolt, mikor ébren vagy álomban Bogárka körül röpdösött a vágya. Mire gondolt ő eddig, ezzel a latorral kapcsolatban? Arra az undok mozdulatra, ahogy Bogárkához kapott akkor. S ettől olyan szilaj harag markolja meg a torkát most is, hogy rögtön megölné. De akkor mégis a saját semmisége fájt neki, az, hogy az úr nem is törődött vele: lehet valaki másé is a lány. Őt meg se látta, s ha látta volna is, a katona úr göggyével köpött volna rá. Ez, ez gyújtotta ki benne a régen, mindig lapangó elhatározást: lenni valakivé, egyenlővé lenni, megmutatni neki, megtanítani, fegyverrel!... De Győr úr nem törődik ezzel, nem is tud róla, nem is fog tudni egész addig... Ez volt a gondolata, máig.

Most azonban egy szempillantásban más lett minden. Az az arc, amelyik szembemered vele onnan, nem az úr göggyös, pökhendi, semmibevevő ábrázata... s nem a közönyös idegené... Hanem a vetélytársé!... Sőt: az alulmaradt vetélytársé!

Úgy megérezte ezt Döli romlatlan ösztöne, mintha szemtanúja lett volna mindennek. Csúnya forradás gyúlt ki s lüktetett kékvörösen azon az eltorzult ajakon. Döli élesen emlékezett most, hogy nem volt akkor ilyen hibája. Szinte hallotta a fogak dühödt csikorgását, s az ádáz szemek halált lövelltek feléje.

Mi történt? – nyilallott Dölibe a kérdés. – Mert történt valami Bogárka s e között, biztosan!... Hiszen, jaj, védtelenül hagyta!... S nagyobb volt a farkas étvágya szegény báránykájára, mint ahogy gondolta volna... Beő jutott eszébe a nyíllal s tarisznyával, és hogy elég lesz az Győr úrnak!... Igen, akkor is mardosta a gondolat, hogy Bogárka megejtésére készülnek... s most bizonyos lett... S ha aztán megrohanta a leányt, mint a dúvad?... De hiába rohanta meg!

–öntötte el az igazság hirtelen. – Bogárka nem hagyta, megvédte magát!... Hiszen ez lángol Győr emberevő, gyilkos gyűlöletében feléje, ez!...

Föllélegzett, csodálatos könnyűség áradt el benne... Most már isten s ember előtt joggal hívhatja számadásra, hiszen el akarja őt emészteni ez az ember!...

Ezek pedig, itt Győr körül, akik rámutattak, szövetségben vannak vele az ő ifjú ura ellen. Azért is nem bánnák, ha ő elpusztulna; hogy ne legyen a fiatal fejedelemnek őrizője. Gyalázatos hálót szőnek, rosszabbat a nyílt lázadásnál. Csak a nagyúr halálát lesik, hogy levetve álarcukat, Koppányhoz álljanak.

Vagy talán még most, ma akarnak valamit? Miért szállingóznak, tömörödnék az asztal felé?

Ösztönösen hátrapillantott, a tűz mögé. Rakták, folyton rakták a máglyát a szolgák, a nagyasszony parancsából. Láng és füst függönyként takarták Koppányék elől a hátteret. Ahol Veczelin gróf áll, s a lovag urak mind, a láncingesekkel. Döli közelebb lépett urához, s a mozdulatában elszánt kihívás volt. Győr látta ezt, s Döli is a farkasvigyorgást, mely ellenfele képén átvonaglott.

De most elhalt a lakoma zaja. Mindenki néma figyelemmel fordult Koppány úr felé, aki kezében telt kupával felállt, hogy köszöntse a vendéglátó nagyurat.

Egy zörrenés nem volt többet sehol. Döli úgy látta, hogy még a csillagok hunyorgása is megszűnt.

– Uram, szabad magyar nemzetségek hadnagya, nagyúr!

– Hallgatjuk, atyánkfia!

– Minden nemzetségek fejei, akik itt vannak, köszöntenek téged az én számmal! A mi eleink tisztességes szokása szerint vendégül láttál minket. Megelégitettél házad javaival: jó vadúzással, bő lakomákkal, atyafi indulattal. Köszönjük neked és a nagyasszonynak, aki a te házad ékessége s csilloga.

Az asszonyra pillantott, fellángoló szemmel. Sarolt bővülő mosollyal viszonzta s feje intésével köszönte a szép szavakat.

Az urak is mind odanéztek Saroltra, félig csukott szemekkel.

Koppány most lélegzetet vett, s folytatta:

– Akaratod szerint megismertük a fiadat is, nagyúr. Úgy láttad jónak, hogy csak most ismerjük meg, férfiként. Láttuk őt, ifjú öcsénket. S hisszük, még látni fogjuk, őseihez méltó tetteiben, mellettünk, idősebb bátyái mellett.

Megállott, körülnézett. Hívei keményen bólintottak. A nagyúr vonalnyi szeme résén át, meredt rá, s övéi dermedten ültek.

A szó, amire mindenki várt, ki volt mondva.

Koppány úrék bejelentették tiltakozásukat, István fejedelemsége ellen.

– Ha tiszteli ősei törvényét, apja helyett apja lesz az, aki közülünk a legidősebb – hangzott Koppány szava a csendben. – De ne legyen még erre szüksége. Tartsa meg visszanyert erőidet atyáink istene, s éltesen téged, nagyúr!

A szemek összevillantak, a kupák csendültek, mindenki felállott s éljenzett.

– Köszönjük, Koppány úr! – felelt a fejedelem. – Teljék be rajtatok is minden jó, amit nekünk kívántatok, szívetek szerint. Mikor kerülünk az Idő patája alá, nem tudhatjuk. De az idősebbek talán hamarabb. Csak aki meg tudja ülni a hátát, azt fogadja el urának.

Koppány sötéten bólintott:

– Vagyunk, akik nem félünk tőle, nagyúr. Akik zivatart viszünk a hátán, tüzes mennyköveit nyargaló őseinknek!...

Nagy csend lett ezekre a szavakra. S a csendben, mely mindenkinek a mellére feküdt, egyszerre felállt István. Szemébe nézett Koppánynak, s szilárd, csendes szóval mondta:

– A zivatarnak nincsen értelme.